σύγχρονο
ΚΕΝΤΡΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΤΣΙΜΙΣΚΗ &ΚΑΡΟΛΟΥ ΝΤΗΛ ΓΩΝΙΑ ΤΗΛ: 270727–222594
ΑΡΤΑΚΗΣ 12 - Κ. ΤΟΥΜΠΑ ΤΗΛ: 919113–949422

ΕΠΩΝΥΜΟ:.....
ΟΝΟΜΑ: .....
ΤΜΗΜΑ: .....
ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ: .....

ΕΚΘΕΣΗ – ΕΚΦΡΑΣΗ

Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

(6-10-2018)

Τι σημαίνει ελευθερία;

Τι σημαίνει η λέξη ελευθερία; Εδώ και πολύ καιρό της έχει αποδοθεί η αξία μιας επιθυμητής κατάστασης και αυτό συνέβαλε στον πολλαπλασιασμό των νοημάτων της. Από τον **καιρό** του Διαφωτισμού ο Μοντεσκιέ παραπονιόταν: «Δεν υπάρχει λέξη που να προσέλαβε μεγαλύτερο αριθμό διαφορετικών νοημάτων από την ελευθερία». Ανέφερε *μάλιστα* ως παράδειγμα ορισμένους Ρώσους που αποκαλούσαν ελευθερία το δικαίωμα να έχουν μακριά γένια. Και σε καιρούς πιο πρόσφατους, έχουμε δει τα πιο καταπιεστικά καθεστώτα να επικαλούνται **διαρκώς** την ελευθερία, σε σημείο ώστε ο Άγγλος συγγραφέας Τζ. Όργουελ στο βιβλίο του 1984 επινόησε το σύνθημα: «Η ελευθερία είναι σκλαβιά».

Οι σημασίες που αποδόθηκαν σε αυτή τη λέξη είναι πολλαπλές. Αλλά τα θεμιτά της νοήματα δεν είναι άπειρα και θα προσδιορίζονταν, αν εξετάζαμε κάθε φορά την ελευθερία σε σχέση με τα αντίθετα της.

Σε πρώτο επίπεδο, η ελευθερία αντιτίθεται στην αναγκαιότητα, στον ντετερμινισμό. Ο φυσικός κόσμος καθορίζεται από νόμους. Η Γη γυρίζει γύρω από τον Ήλιο ενώ στην επιφάνεια της τα αντικείμενα υπόκεινται στο νόμο της βαρύτητας. Οι ίδιοι οι άνθρωποι υπόκεινται σε πολυάριθμες εξαρτήσεις. Φορείς της γενετικής κληρονομιάς της οικογένειας, κληρονομούν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Γεννιούνται στο εσωτερικό μιας γλώσσας και μιας κουλτούρας που τους μεταβιβάζουν έναν συγκεκριμένο τρόπο αντίληψης του κόσμου. Ανήκουν σε μια τάξη και σε ένα περιβάλλον που τους επιβάλλει κοινές αντιδράσεις. Ζουν σε ένα τόπο και σε μια ιστορική περίοδο που τους εξομοιώνουν με τους συμπατριώτες τους και με τους συγχρόνους τους. *Ωστόσο*, καμία από αυτές τις εξαρτήσεις δεν είναι **ανυπέρβλητη**: το άτομο μπορεί να ξεφύγει από τη χώρα του, από τη γλώσσα του, από το περιβάλλον του, από τα τραύματα της παιδικής του ηλικίας, μπορεί να αλλάξει τη φυσική του όψη ή ακόμη και το φύλο του. Το ανθρώπινο

είδος διαθέτει αυτήν την ικανότητα σε μεγαλύτερο βαθμό από τα άλλα είδη, επειδή ακριβώς διαθέτει μια συνείδηση που του επιτρέπει να λέει: «εγώ». Οι άνθρωποι υπακούουν στην αναγκαιότητα, αλλά μπορούν να κάνουν και χρήση της βούλησης και να ασκήσουν έτσι την ελευθερία τους. Μπορούν πάντοτε, έλεγε ο Ρουσώ: «να υποκύψουν ή να αντισταθούν». *Γι' αυτόν τον λόγο* είναι το μοναδικό είδος που γνωρίζει την ηθική κρίση.

Σε δεύτερο επίπεδο, η ελευθερία αντιτίθεται στη **σκλαβιά**, στην τυραννία, στον εξαναγκασμό. Η ζωή στην κοινωνία προϋποθέτει κοινούς κανόνες, αλλά αυτοί οι κανόνες μεταβάλλονται ανάλογα με το καθεστώς στο οποίο ζούμε. Σε ένα θεοκρατικό καθεστώς τα άτομα δεν έχουν το **δικαίωμα** να επιλέγουν ελεύθερα τη θρησκεία τους. Σε μια δικτατορία θα τιμωρηθούν, αν αντιταχθούν στις αποφάσεις της κυβέρνησης. Οι φιλελεύθερες δημοκρατίες, όμως, εκκινούν από την αρχή ότι κάθε άτομο διαθέτει μια ιδιωτική σφαίρα, στην οποία καμιά εξουσία - ακόμα κι αν είναι εντελώς νόμιμη - δεν μπορεί να διεκδικεί δικαιώματα. Η ατομικότητα του κάθε πολίτη είναι πολύτιμη. Και ως τέτοια πρέπει να προστατεύεται.

Τέλος, η τρίτη μορφή ελευθερίας δεν είναι ούτε κοσμική (αντιτιθέμενη στην αναγκαιότητα) ούτε πολιτική (αντιτιθέμενη στην τυραννία), αλλά είναι εσωτερική και πνευματική. Έγκειται στην αποφυγή του κομφορμισμού, της αλλοτρίωσης, της ματαιοδοξίας. Πιστεύουμε ότι είμαστε ελεύθεροι, αλλά στην πραγματικότητα υπακούμε στους νόμους που μας επιβάλλονται από το πνεύμα των άλλων. Θέλουμε να γίνουμε αποδεκτοί από την κοινή γνώμη ή ακόμα και να αποθεωθούμε. Ένα αλλοτριωμένο εγώ συγχέεται με την εικόνα που του έχουν επιβάλλει οι άλλοι, αυτοί που το περιβάλλουν. Ένα αυθεντικό εγώ, *όμως*, έχει το θάρρος των γνωμών του και δεν ενδιαφέρεται υπέρ βολικά για το «τι θα πει ο κόσμος». Από την καθολική αποδοχή προτιμά την πίστη στα ιδανικά του και *επομένως* στον εαυτό του.

Η ικανότητα να ασκούμε την ελευθερία ταυτίζεται με τον ίδιο τον ορισμό της ανθρωπινής ύπαρξης. Αλλά αυτή δεν είναι η μοναδική αξία που αγαπάμε και γι' αυτό η απεριόριστη ελευθερία δεν είναι επιθυμητή. Πρώτα επειδή ζούμε μαζί με άλλους ανθρώπους και οι επιθυμίες μας δεν εναρμονίζονται υποχρεωτικά με τις δικές τους. Η ζωή στην κοινωνία επιτυγχάνεται επειδή θα υπάγεται στη δικαιοσύνη μάλλον παρά στην ελεύθερη βούληση των ατόμων. Αν τίποτε δεν παρεμβαίνει για να θέτει όρια στην ελευθερία, τότε θα μετράει μόνο η δύναμη. Η ελευθερία του ισχυρότερου συνεπάγεται την υποταγή του ασθενέστερου ...

(Το κείμενο είναι απόσπασμα του λήμματος «Ελευθερία», που έγραψε ο Τσβετάν Τοντόροφ, για το βιβλίο «Dizionario della liberta», έκδοση του περιφερειακού συμβουλίου της Τοσκάνης. Αναδημοσιεύτηκε στην εφημερίδα Ελευθεροτυπία).

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Α. Να γράψετε την περίληψη του κειμένου σε 120 περίπου λέξεις.

(Μονάδες 25)

Β1. Να σημειώσετε αν οι παρακάτω προτάσεις είναι σωστές (Σ) ή λάθος (Λ).

1. Ο Μοντεσκιέ παραπονιόταν ότι η ελευθερία είναι σκλαβιά.
2. Τα θεμιτά νοήματα της ελευθερίας προσδιορίζονται σε συσχετισμό με τα αντίθετά της νοήματα.
3. Δεν είναι μόνο ο άνθρωπος που γνωρίζει την ηθική κρίση.
4. Ένα αυθεντικό εγώ προτιμά την καθολική αποδοχή.
5. Η ζωή στην κοινωνία επιτυγχάνεται στην ελεύθερη βούληση των ατόμων.

(Μονάδες 10)

Β2. Να βρείτε τον τρόπο και τα μέσα πειθούς της πρώτης παραγράφου.

(Μονάδες 5)

Β3. Να βρείτε τη συλλογιστική πορεία της τέταρτης παραγράφου (Σε δεύτερο επίπεδο…να προστατεύεται).

(Μονάδες 5)

Β4. Να γράψετε τη σημασία των παρακάτω διαρθρωτικών λέξεων - φράσεων: μάλιστα, ωστόσο, γι' αυτό το λόγο, όμως, επομένως.

(Μονάδες 5)

Β5. Να γράψετε συνώνυμα για τις παρακάτω λέξεις: καιρό, διαρκώς, ανυπέρβλητη, σκλαβιά, δικαίωμα.

(Μονάδες 5)

Β5. Στην παρακάτω φράση να βρείτε πως λειτουργεί η υπογραμμισμένη λέξη και να σχηματίσετε μια νέα πρόταση με την αντίθετη λειτουργία της: «κάθε άτομο διαθέτει μια ιδιωτική σφαίρα, στην οποία καμιά εξουσία - ακόμα κι αν είναι εντελώς νόμιμη - δεν μπορεί να διεκδικεί δικαιώματα»

(Μονάδες 5)

Γ. Ο Ρουσώ υποστήριζε πως «ο άνθρωπος γεννήθηκε λεύτερος. Κι όμως, σ' ολόκληρη τη γη είναι αλυσοδεμένος». Μολονότι, λοιπόν, η ελευθερία του ανθρώπου είναι νομικά και συνταγματικά κατοχυρωμένη υπάρχουν, ωστόσο, κίνδυνοι που την απειλούν. Σε ομιλία σας στη Βουλή των Εφήβων (500-600 λέξεις) αναφέρεστε στα «δεσμά» - κινδύνους της ελευθερίας και παράλληλα επισημαίνετε το ρόλο του σχολείου στη διαμόρφωση ελεύθερων συνειδήσεων.

(Μονάδες 40)

Ευχόμαστε Επιτυχία!